

ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ КУРСУ "МЕТОДИКА ТРУДОВОГО ТА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ" У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Автори статті пропонують програму інтегрованого курсу та методичні рекомендації щодо її реалізації, наголошуючи на важливе місце даного предмета у підготовці вчителів початкової ланки освіти.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 24 травня 1997 року № 507 "Про перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями" та постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 року № 65 "Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційними рівні (ступеневу освіту)" підготовка педагогів за спеціальністю "Початкове навчання" (кваліфікація – вчитель початкових класів) може здійснюватися за чотириступеневою системою на відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнях: I – молодший спеціаліст, II – бакалавр, III – спеціаліст, IV – магістр. Таку підготовку можна здійснювати на базі одного або декількох вищих педагогічних навчальних закладів різних рівнів акредитації.

Початкова освіта визначена в Україні як обов'язкова, фундаментально-необхідна для подальшого життя і навчання дитини, як навчально-виховна діяльність, що органічно поєднує родинне та суспільне виховання, є максимально пристосованою до природних особливостей та індивідуальних здібностей, інтересів, потреб дитини. Це знаходить своє відображення у структурі Державних стандартів початкової загальної освіти, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2000 року №1717.

Зважаючи на те, що кожна людина, яка живе в інформаційно та технологічно насиченому світі, повинна засвоїти основи технологічної культури і що технологічна освіта молоді стала об'єктивною необхідністю, нами був розроблений й апробований в Хмельницькому гуманітарно-педагогічному інституті курс "Методика трудового та професійного навчання", який став складовою частиною процесу професіоналізації майбутніх учителів початкових класів.

Трудове навчання відіграє важливу роль у розумовому і фізичному розвитку школярів, у формуванні їхнього світогляду, вирішенні завдань навчання і виховання з опорою на культурно-історичний розвиток людства, який знайшов відбиток в одному з найпотужніших пластів цивілізації – виробництві. Цей навчальний предмет ознайомлює школярів з основами виробничої діяльності, сприяє їхній підготовці до життя, формує необхідні навички майбутньої трудової діяльності в усіх сферах виробництва.

В.О. Сухомлинський вважав трудове виховання практичною підготовкою молодого покоління до життя, активної участі у спільному виробництві, засобом розкриття й гармонійного розвитку індивідуальних здібностей і нахилів особистості. Головна мета уроків трудового навчання – розвиток особистості школяра, підготовка його до творчої діяльності в умовах ринкових відносин, тому що потрібна не просто індивідуальність, а творча особистість, здатна ставити і вирішувати соціально-важливі завдання, здатна швидко орієнтуватися у стрімких змінах сучасного середовища.

І тому стає зрозуміло, що в ХХІ ст. технічні знання, технічна культура молоді людини, яка вступає до життя, настільки ж важлива, як і гуманітарна, і природознавча культура, якими вона оволодіває у школі. Доречно зазначити, що в основу реалізації всіх змістових ліній освітньої галузі покладено проектно-технологічну діяльність, яка інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту. Тобто мова повинна йти вже не про трудове навчання, а про початкову технічну освіту як невід'ємний компонент сучасної загальної середньої освіти.

Пояснювальна записка

Програма курсу "Методика трудового та професійного навчання" передбачає підготовку студентів за спеціальністю 7.01.01.02 ("Початкове навчання") до проведення уроків трудового навчання в 1-3 (1-4) класах загальноосвітньої школи. Вона включає оволодіння загальними методами викладання предмета з опорою на засвоєння теоретичних і практичних знань і умінь про найбільш розповсюджені матеріали, їх властивості, технологію виробництва та обробки; навчання студентів практичному застосуванню найпростіших інструментів і пристосувань для обробки різних матеріалів, дотримання правил безпеки праці та гігієни; ознайомлення з прийомами художнього конструювання, оволодіння основами культури праці.

Навчальними планами підготовки вчителів початкових класів передбачено вивчення циклів гуманітарно-лінгвістичної підготовки фундаментальних та професійно орієнтованих дисциплін.

Фундаментальна психолого-педагогічна підготовка вчителів здійснюється в процесі вивчення таких дисциплін, як психологія, педагогіка та методики викладання предметів, що вивчаються в початкових класах. Таким чином, "Методика трудового та професійного навчання" є одним з профілюючих предметів у ступеневій підготовці вчителя початкових класів. Цей курс не дублює інші дисципліни (педагогіку, психологію тощо), а знаходиться з ними в тісному зв'язку. Викладання дисципліни базується на теоретичній і практичній підготовці студентів з багатьох курсів циклу гуманітарно-лінгвістичної підготовки та циклу фундаментальних і професійно

орієнтованих дисциплін, однією з яких є "Практикум в навчальних майстернях з методикою навчання", яка викладається на I освітньо-кваліфікаційному рівні "молодший спеціаліст".

Даний предмет викладається на 6 курсі (12 семестр) III освітньо-кваліфікаційного рівня "спеціаліст". Курс "Методика трудового та професійного навчання" передбачає форму контролю у вигляді заліку. У лекційному розділі курсу розкриваються методологічні основи науки, форми і методи викладання, обґрунтовується правомірність інтеграційного підходу в умовах науково-технічного прогресу і перебудови соціально-економічного розвитку нашого суспільства. Вивчаються методика творчого пошуку в трудовому навчанні, розглядаються найбільш педагогічно ефективні форми й методи організації навчального процесу на уроці праці. В окремі теми виділені організація позаурочної та професійної роботи.

Самостійна робота студентів складається з двох видів: репродуктивної, для формування необхідних умінь і навичок технологічного характеру, і навчальної методичної підготовки, яка стимулює становлення творчої активності особистості майбутнього вчителя.

З ряду тем студенти готують перспективні і календарні плани, плани-конспекти уроків. Всі навчальні завдання й творчі доробки складатимуть необхідний дидактичний матеріал для проведення майбутніх уроків трудового навчання (в тому числі й під час педагогічної практики).

Такий підхід до програми забезпечує підготовку майбутніх вчителів до залучення молодших школярів для вирішення творчих завдань як технічного, так і художнього характеру. А розвивати творчий потенціал дитини може вчитель, який є сам творчою особистістю.

Загальна кількість годин – 26, лекцій – 12, практичних – 2, семінарських – 12, самостійна робота студентів – 10.

Навчально-тематичний план курсу "Методика трудового та професійного навчання"

1. Генезис та трансформація трудового навчання як шкільного предмета. Інноваційні технології у викладанні предмета в початкових класах. *Лекція (2 год).*

2. Принципи трудового навчання. *Лекція (2 год).*

3. Пропедевтика профорієнтації в трудовому вихованні. *Семінар (2 год).*

4. Сучасні вимоги до вчителя та уроку трудового навчання. *Лекція (2 год).*

5-6. Нестандартні підходи до уроку трудового навчання в загальноосвітній школі. *Лекція (2 год), семінар (2 год).*

7. Інтеграція на уроці трудового навчання. Художня праця як інтегрований курс трудового навчання та образотворчого мистецтва. *Лекція (2 год).*

8. Інтегрування уроків трудового навчання з предметами гуманітарного циклу. *Семінар (2 год).*

9. Інтегрування уроків трудового навчання з предметами математико- природничого циклу. *Семінар (2 год).*

10. Інтегрування уроків трудового навчання з предметами естетичного циклу. *Семінар (2 год).*

11. Позакласна і позашкільна робота в системі сучасної освіти. *Лекція (2 год).*

12. Досвід роботи позашкільних закладів регіону. Розробка позакласних заходів з трудового навчання. *Семінар (2 год).*

13. Підсумкове заняття. Розв'язання педагогічних задач і завдань, їх аналіз

Наводимо теми та плани лекцій.

Генезис і трансформація трудового навчання як шкільного предмета. Інноваційні технології у викладанні предмета в початкових класах

1. Трудове навчання як самостійний навчальний предмет.
2. Сучасний стан розвитку трудового навчання.
3. Методологічні основи трудового навчання.
4. Використання інноваційних технологій у викладанні предмета в початкових класах.
5. Ознайомлення з новими підручниками та методичними посібниками з предмета.

Принципи трудового навчання

1. Загальнодидактичні принципи на уроках трудового навчання.
2. Принцип політехнізму та його реалізація на уроках трудового навчання
3. Зміст політехнічної підготовки молодших школярів та ознайомлення їх з трудовою діяльністю дорослих.
4. Первісна профорієнтація та ознайомлення учнів з виробництвом під час екскурсій.
5. Методика проведення та форми профорієнтаційної роботи в процесі трудового навчання.

Сучасні вимоги до вчителя та уроків трудового навчання

1. Провідна роль учителя в навчально-виховному процесі.
2. Підготовка та підвищення кваліфікації вчителя початкових класів з трудового навчання.
3. Підготовка вчителя до уроків трудового навчання.
4. Обладнання уроків трудового навчання.
5. Планування трудового процесу учнів.
6. Оцінка результатів праці молодших школярів.

Нестандартні підходи до уроку трудового навчання в загальноосвітній школі

1. Нестандартні підходи до уроку трудового навчання.
2. Типи нестандартних уроків.

3. Характеристика та особливості побудови нестандартних уроків з трудового навчання.

Інтеграція на уроці трудового навчання. Художня праця як інтегрований курс трудового навчання та образотворчого мистецтва

1. Зміст трудового навчання в початкових класах. Аналіз програми.
2. Інтеграція навчальної діяльності.
3. Художня праця – інтегрований курс. Взаємозв'язок трудового навчання та інших предметів.

Позакласна і позашкільна робота з трудового навчання в системі сучасної освіти

1. Завдання і особливості організації позакласної роботи в початкових класах.
2. Організація гурткових занять та методика їх проведення.
3. Масові форми позакласної роботи.
4. Організація суспільнокорисної, продуктивної праці.
5. Специфіка діяльності позашкільних закладів освіти. Система клубної та гурткової роботи.
6. Організація роботи позашкільних закладів в регіоні. Ознайомлення з системою роботи школи мистецтв, будинку школяра, клубів та ін.

Рекомендації з організації поточного підсумкового контролю

Поточний контроль за засвоєнням матеріалу дисципліни проводиться в процесі участі студентів у семінарських, практичних заняттях з відповідних тем, які розглядались на лекціях, самостійного ознайомлення з літературою даного курсу, оцінки підготовлених рефератних доповідей з обраної теми, усних відповідей на лекціях та письмових творчих робіт.

Після закінчення семестру студенти складають диференційований залік.

Зміст, форми і методи роботи за даною програмою спрямовані на формування творчої особистості майбутнього вчителя початкової школи. Такий вчитель повинен характеризуватися досить високим рівнем художньої культури, володіти системою політехнічних знань та умінь, а також методикою творчого пошуку.

Матеріал надійшов до редакції 16.03.2005 р.

Бучковская В.В., Бучковская Г.В. Интеграция содержания курса "Методика трудового та профессионального обучения" в процессе подготовки учителя начальных клас сов.

В статье авторы предлагают программу интегрированного курса и методические рекомендации по ее использованию, обращая внимание на важное место данного предмета в подготовке учителей начальных классов.

V.V.Buchkivska, G.V. Buchkivska. Integration of the Contents of the Course "Methodology of Labour and Professional Training" in the Process of the Primary School Teachers Training.

The authors propose a syllabus of the integrated course and methodological recommendations for its application, with special attention to the importance of the subject mentioned in primary school teacher training.